

Jurnalul unui negustor

Prof. univ. dr. *Raisa RADU*

Stancu R. Beceanu cu soția sa Emelina
Paris 1861

Istoria comerțului românesc consemnează figurile unor mari negustori, pe cât de buni oameni de afaceri, pe atât de instruiți și aplecați spre viața politică și culturală. Printre aceștia se numără Grigore Capșa, Rudolf Orchidan, Stancu Beceanu. Ceea ce surprinde la Stancu Beceanu este faptul că ține un jurnal, un „album memorabil” cum îl numește el însuși, cuprinzând notițe cu începere de la nașterea sa, din 21 mai 1826, în orașul Slatina.

Jurnalul este parafat de autorul său, la 15 noiembrie 1864. Partea I, consemnând perioada 1826 - 1864, este lapidară, fiind scrisă, probabil, din amintiri și însemnări din registrele de afaceri. Jurnalul cuprinde, într-o ordine cronologică, probleme legate de familie, de afaceri, de viața politică și economică a țării. Sunt menționate calamități naturale petrecute în București, de-a lungul secolului al XIX-lea, precum lăcustele în 1847, holera în 1848, zăpada de cinci centimetri, la 8 mai 1876, urmată de înghețarea pământului până la doi centimetri. Apar informații despre campania de vaccinare din 1873, când el însuși a fost vaccinat, iar copiii săi au fost revaccinați.

Să urmărim, mai întâi, evoluția profesională a lui Stancu Becheanu. După cinci ani de școală, este dat de părinți, ca ucenic, la un negustor din Slatina. În 1844, pleacă la București, angajându-se la firma unor negustori lipscani, cu un salariu de 350 de lei pe lună. Tatăl său, mort în 1841, a lăsat, ca moștenire, o prăvălie, o vie și o casă. În 1849, când își aduce mama și frații în București, vinde casa din Slatina. Celelalte proprietăți le vinde în 1868. În 1851, deschide o prăvălie, împreună cu un asociat, aducând fiecare un capital de 10000 de lei. După șapte ani de colaborare, iese din tovărășie, lucrând pe cont propriu. Preocupat de modernizarea comerțului său, Stancu Becheanu mergea, personal, la Paris și Leipzig pentru a cumpăra mărfuri corespunzătoare fiecărui sezon. La Paris, și-a angajat un comisionar pentru achiziționarea mărfurilor.

Banii strânși din negoț, precum și zestrea de 2500 de galbeni, adusă de soția sa, i-au permis cumpărarea, în 1863, a două moșii. De-a lungul timpului, a mai cumpărat cinci moșii și o pădure. Stancu Becheanu și-a investit câștigurile provenite din comerț în pământ, case și hanuri. Jurnalul prezintă cazul concret al lui Stancu Becheanu, caz ce evidențiază procesul de trecere a unor moșii din proprietatea boierilor în cea a negustorilor.

Deși nu avea studii în domeniul științei politice, relatările și aprecierile evenimentelor, cu care a fost contemporan, sunt, de multe ori, apropiate de cele ale unui specialist.

Prima mențiune cu privire la viața politică este aceea referitoare la revoluția de la 1848. Locuind în București și având 22 de ani, Stancu Becheanu a fost martor ocular al evenimentelor. El consemnează, corect, că, la 11 iunie 1848, „a izbucnit revoluția în București și s-a proclamat constituția, forțând pe prințul Bibescu a abdica și a părăsi țara, înființându-se în urmă guvern provizoriu, fiind capi ai mișcării Ion Eliad Rădulescu, frații Golești, frații Brătieni, C.A. Rosetti și alții” (1, p. 7-8). Se referă și la ciocnirea pompierilor români cu armata turcă pe Dealul Spirii. Stancu Becheanu observă că oștirile turcești și rusești, rivale până atunci, au ocupat împreună țara, au suprimat constituția și l-au numit caimacan pe Constantin Cantacuzino.

Într-o perioadă în care nu existau radioul, televiziunea și cinematografia, un negustor român cunoștea situația conflictuală de pe continentul european. Stancu Becheanu se referă la războiul dintre Rusia și Turcia, început, în 1853, în Principatele Române și terminat, în 1855, în Crimeea. În 1856 are loc „Congresul cel mare de la Paris în care s-a făcut pacea și s-a ridicat protectoratul rusesc deasupra românilor și s-a pus țara sub garanția a 7 puteri, recunoscându-se dreptul țării de staturi autonome, dându-se țării și o parte din Basarabia ce era cotropită de ruși” (1, p. 8). Într-adevăr, prin Tratatul de la Paris, încheiat între Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia, armata rusă a fost nevoită să părăsească Principatele Române. Acestea se aflau, în continuare, sub suzeranitatea Turciei care trebuia să respecte administrația Principatelor, libertatea cultului, a legislației, a comerțului și a navigației. Consemnează, de asemenea, Stancu Becheanu, un eveniment important, Conferința de la Paris, din 1858, unde cele șapte puteri garante au semnat Convenția privind organizarea instituțională a Principatelor și modalitățile de unire a acestora. Unirii Principatelor îi rezervă o propoziție: „1859, Ianuarie, 5 - S-a ales Domn, pentru amândouă țările, Alexandru Ioan Cuza “ (1, p. 8).

Menționează, lapidar, evenimentele cele mai importante din timpul domniei lui A.I. Cuza:

- „1864, mai 2 - S-a făcut lovitură de stat sub guvernul Kogălniceanu.
- 1864, iulie 2 - S-a pus în lucrare statutul în urma plebiscitului.
- 1864, august 15 - S-a decretat legea rurală “ (1, p. 9).

Stancu Becheanu are dreptate. Prin lovitura de stat, Domnitorul a dizolvat Adunarea și a decretat adoptarea a două reforme - electorală și agrară. Apoi, a organizat un plebiscit pentru a fi aprobată noua constituție a țării și anume: „Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris”. Deoarece era proprietarul unor moșii, a trebuit să îndeplinească cerințele legii agrare. „Am determinat pogoanele convenite locuitorilor, în conformitate cu noua lege agrară” (1, p. 9), notează Becheanu. Nu face niciun comentariu critic la adresa acțiunilor lui A.I. Cuza.

Mi s-a părut frapantă însemnarea din 3 august 1865: „S-a făcut revoluție, în București, de către guvern și s-a devastat municipalitatea” (1, p. 9). Ce s-a întâmplat, de fapt? Profitând de absența lui A.I. Cuza, plecat la Ems, la băi, opoziția formată din unele grupări conservatoare și liberale a încercat să inițieze o mișcare revoluționară. Pretextul a fost oferit de o ordonanță a municipalității care „a interzis comerțul ambulant de fructe și legume al oltenilor, obligându-i să închirieze gherete de lemn pentru a-și vinde marfa pe loc. Măsura a fost luată pentru prevenirea unei epidemii” (2, p. 391). Această ordonanță, precum și introducerea monopolului tutunului au generat nemulțumiri folosite, în interesul lor, de grupările opozante. Deoarece a intervenit armata, mișcarea s-a soldat cu moartea a 20 de persoane și existența a numeroși răniți și arestați. Diplomații străini aflați în București consemnau faptul că mișcarea fusese plănuită și pregătită, în mod conspirativ, cu câțva timp înainte, de către grupările opozante. Deoarece Fuad-Pașa îi scria lui Cuza că incidentul semnifică „rostirea brutală a unei nemulțumiri generale” (2, p. 391), Domnitorul i-a răspuns demnitarului turc, atrăgându-i atenția asupra amestecului Turciei în treburile

țării noastre. De ce Stancu Becheanu a afirmat că mișcarea a fost inițiată de guvern? Gruparea opozantă a lansat ideea că Librecht, Directorul Poștelor și omul de încredere al lui Cuza, ajutat de poliție, a înscenat o diversiune pentru a vedea atitudinea adversarilor politici ai domnitorului. Ca liberal, Stancu Becheanu a adoptat o astfel de concepție.

Referitor la abdicarea lui A.I. Cuza, autorul jurnalului se pronunță ca un adevărat liberal, arătând că la 11 februarie 1866, Domnitorul „a fost forțat de popor să abdice și la 13 februarie a și părăsit țara” (1, p. 9). După abdicarea lui Cuza, corpurile legiuitoare – Camera și Senatul – au proclamat instituirea monarhiei constituționale și l-au ales, ca domnitor, pe Filip de Flandra, fratele regelui Belgiei. Toate acestea sunt consemnate de Stancu Becheanu. Nu scrie că Filip de Flandra a refuzat tronul. Este interesant faptul ca apare, în jurnal, data de 10 mai 1866, dar autorul nu scrie nimic. Sunt trei rânduri de puncte, puncte. Să fie din cauza emoției sau a imposibilității de a aprecia evenimentul?

Când a atins o prosperitate deosebită, Stancu Becheanu s-a hotărât să intre în viața politică. A fost ales, în 1868, consilier comunal și ajutor de primar la București, funcție din care a demisionat, imediat, „din cauza colegilor, nefiind oameni de bună condiție” (1, p. 10).

În perioada 1871 – 1876, a fost o guvernare conservatoare. Grupările liberale doreau înlocuirea conservatorilor, acționând în acest sens. Alegerile pentru Senat, din 1876, au fost defavorabile conservatorilor. S-a format un guvern ai cărui membri erau, în majoritate, liberali. La începutul lui iunie 1876, guvernul a organizat alegeri pentru deputați. Iată ce notează Stancu Becheanu în legătură cu alegerile respective: „1876, iunie 7 și 8 – S-au întrunit alegătorii colegiilor III din toată țara și colegiul Capitalei București, compus din VII secțiuni și au ales deputați cu majoritatea voturilor pe persoanele mai jos notate: Dimitrie Brătianu, Emil Costinescu, Stancu Becheanu, Eugeniu Stătescu, Grigore Serurie, colegiul III; George Vernescu, colegiul I; Eugeniu Predescu, colegiul II; Nicolae Fleva, colegiul IV. Așa dar, persoanele de mai sus sunt deputații județului Ilfov

împreună cu Capitala. La aceste alegeri care au fost generale în toată țara, a domnit cea mai mare liniște, nefiind nicio ingerință sau presiune din partea guvernului” (1, p. 10). Bineînțeles, doar era un guvern liberal! Se referă la sesiunea extraordinară a Corpurilor legiuitoare, enumeră miniștrii participanți, semnaleză prezența domnitorului Carol. Menționează, încă odată, că alegerile au fost libere, meritul fiind al ministrului de Interne, liberalul G. Vernescu, precum și al prefectului Poliției Capitalei, Emanoil Pache Protopopescu.

Aflăm, din jurnal, că, la 23 iulie 1876, Camera nou aleasă a dat în judecată ministerele din perioada de guvernare conservatoare (1871-1876). A fost instituită o comisie care „să urmărească toate faptele ce au adus atentat la Constituțiunea Țării și au demoralizat poporul și pe funcționarii publici, această comisie având dreptul a face instrucțiunea, a da mandate de depunere și a susține acuzațiunea” (1, p. 12). Pe lângă miniștri, au fost dați în judecată prefectii și agenții de poliție care au făcut falsuri și ingerințe la alegerile de deputați și la cele comunale. Nu mai apare, în jurnal, nicio informație în legătură cu desfășurarea acestei acțiuni. Și Caragiale menționează, în articolul său „Liberalii și conservatorii”, faptul că la fiecare schimbare a guvernării unui partid cu celălalt se ticluia „catastiful de păcate”, unii adversari politici fiind judecați, alții percheziționați. Se pare că acest procedeu s-a perpetuat de-a lungul istoriei noastre.

Ca membru marcant al Partidului Liberal, Stancu Becheanu a făcut parte din Comitetul Executiv, activitatea sa fiind apreciată de I.C. Brătianu și C.A. Rosetti. A fost ales deputat în trei legislaturi: 1876, 1879, 1883 și senator, în două legislaturi: 1886 și 1896.

Camera Deputaților l-a ales, în 1876, alături de alte două persoane, controlor la Casa de Depuneri și Consemnațiuni. În atribuția acestor controlori intra și păstrarea cheii de la Tezaurul Public. În același an, a fost numit în comisia pentru fixarea prețului tutunului.

Stancu Becheanu a făcut parte din anumite comitete ce aveau scopuri culturale și filantropice, precum: Comitetul Societății pentru Cultura

Poporului Român, Comitetul Societății Regina Elisabeta, Comitetul Societății „Providența” pentru ajutorarea negustorilor scăpătați, Comitetul de inițiativă pentru ridicarea statuii lui C.A. Rosetti (1, p. 4). Toate aceste funcții le-a îndeplinit cu pricepere, competență și bună-credință.

Stancu Becheanu a fost decorat cu Crucea Comemorativă a Treierii Dunării. A fost numit Comandor și Mare Ofițer al Coroanei României.

A fost membru fondator al Capelei Ortodoxe de la Lepzig, în care s-au făcut slujbe în limba română, în perioada 1858-1881. Pe moșiile cumpărate, prima sa grijă era repararea, renovarea și înzestrarea bisericilor existente.

Ca parlamentar, Stancu Becheanu a cunoscut, îndeaproape, desfășurarea evenimentelor din 1877 –1878. O treime din paginile jurnalului este dedicată războiului de independență din 1877. Stancu Becheanu a făcut parte din Camera care a declarat război Turciei. Fiind însărcinat, de I.C. Brătianu, cu supravegherea furniturii de cojoace pentru armata română, în timpul războiului, Stancu Becheanu și-a îndeplinit, cu pricepere de negustor, această misie.

Jurnalul relatează despre Convenția încheiată între guvernele român și rus referitoare la trecerea armatei ruse prin țara noastră. Rusia se angaja să garanteze integritatea teritorială a României, să plătească, în monedă de aur și argint, pentru aprovizionarea armatei și transportul pe calea ferată și acela cu carele.

Stancu Becheanu descrie, amănunțit, mișcările trupelor române și ruse, întâlnirea dintre țar și domnitor, operațiunile militare de pe teritoriul Bulgariei, luptele de la Plevna și Grivița, prezența lui Carol pe câmpul de luptă, capitularea lui Osman Pașa.

El relatează despre primirea pe care i-au făcut-o deputații lui Carol la întoarcerea sa de pe front și despre răspunsul la cuvântul domnitorului venit din partea lui C.A. Rosetti, președintele Camerei, care arăta: „România, deși într-un război din cele mai crâncene, s-a guvernat într-o absolută libertate, fără a se simți nevoia de a se recurge la măsuri de rigoare sau să fie făcut

vreun proces de presă și aceasta se datorează Domnitorului și miniștrilor săi care au înțeles a governa nu cu forța, ci cu adevărata libertate” (1, p. 17).

În ianuarie 1878, Parlamentul s-a dizolvat, iar „Domnitorul a mulțumit pentru puternicul și patrioticul sprijin ce a dat țării în timpul sesiunii sale legislative, nelipsind un moment de la datorie și nedându-se îndărăt de la niciun sacrificiu în chestiunea resbelului care a adus independența definitivă a României. Și ca să arate viitorimii pe cei ce au lucrat pentru independență, au dat tuturor senatorilor și deputaților, care au votat proclamarea independenței, Crucea comemorativă a trecerii Dunării” (1, p. 17).

În aprilie 1879, au fost alegeri pentru Constituantă, alegeri desfășurate în ordine, deși au fost manifestări turbulente ale opoziției. În octombrie 1879, au fost votate modificările la Constituție. În ianuarie 1880, Camerele au aprobat convenția încheiată între guvern și Societatea Căilor Ferate Române privind răscumpărarea căilor ferate, începând de la Galați, Roman, București până la Vârciorova, „primind statul român toată linia și materialele și dând pentru acțiunile primitive 60% și 6% dobândă pe an, iar pentru cele de prioritate 133% tot cu dobândă de 6% pe an și cu modul acesta statul va fi stăpân pe linii care vor fi plătite în 42 de ani în loc de 88 de ani” (1, p. 18).

Un fapt deosebit, consemnat de Stancu Becheanu, se referă la prețuirea de care se bucura Ion C. Brătianu în rândul comercianților din București. La 15 martie 1881, comercianții din București au organizat, în sala Teatrului, un banchet în onoarea primului ministru Ion C. Brătianu. Au participat 320 de persoane, senatori, deputați, membri ai Curții de Casație, ai Curții de Conturi, reprezentanți ai tuturor autorităților și comercianți. În seara zilei de 1 aprilie 1881, în casa președintelui Camerei de Comerț, C.D. Athanasiu, mai mulți comercianți, senatori și deputați au hotărât să subscrie o anumită sumă de bani care să fie oferită primului ministru. Atunci, au fost strânși 81000 de lei, apoi, prin participarea și a altor persoane, s-a ajuns la suma de 300000 de lei.

Despre încoronarea, de la 10 mai 1881, a lui Carol, ca rege al României, a scris, pe larg, prezentând personalitățile străine participante, ceremonia de la Mitropolie, faptul că atât președinții Camerei și Senatului, cât și monarhul au ținut discursuri. Festivitățile încoronării au ținut trei zile: în seara de 10 mai, „a fost mare iluminăție în toată Capitala. Luni, 11 mai, au plecat ,de la Șosea, carele alegorice, toate au defilat pe dinaintea Universității, unde erau regele și regina” (1, p. 19). Pe 12 mai, pe bulevard, a defilat toată armata, apoi, la Șosea, s-a dat o mare masă atât delegaților participanți la încoronare, cât și veteranilor și soldaților de la 1848.

După prezentarea acestui eveniment, însemnările din jurnal se referă, doar, la probleme de familie. Totuși, Stancu Becheanu a fost activ în viața politică și socială.

Sobrietatea stilului în care este scris jurnalul, cursivitatea narațiunii, corecta construire, din punct de vedere gramatical, a frazelor, concizia relatărilor, toate acestea dau măsura inteligenței și talentului lui Stancu Becheanu.

Jurnalul prezintă atât relatările și aprecierile unui martor ocular referitoare la cele mai importante evenimente din viața economică și politică a României, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cât și traiectoria reușitei unui negustor român care și-a început afacerile cu un capital modest, dar, prin hărnicie, deșteptăciune și pricepere, a reușit să-i mărească, în mod considerabil, dimensiunile.

Bibliografie

- 1 Angelescu N. I. *Negustorii de odinioară*, Stancu Becheanu, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, București, 1940
- 2 *** *Istoria României*, vol IV, București, Editura Academiei, 1964